

Adaletin Unsurları

David Schmitz

Çeviren Hayrettin Özler

LiBeRtE

Adaletin Unsurları
Elements of Justice (2006)
David Schmdtz

Çeviren: **Hayrettin Özler**

ISBN: 978-975-6201-62-6

Liberte Yayınları® | 165

3. Baskı: Ocak 2023, 1. Baskı: Mayıs 2010

© David Schmdtz, 2006
© Cambridge University Press
© 2020, Liberte Yayınları®

Bu kitap Cambridge University Press ile 2019 yılında yenilenen Türkçe hakları sözleşmesine istinaden yayınlanmıştır.

This book is published upon the renewal agreement of Turkish copyrights with Cambridge University Press in 2019.

Yayın Yönetmeni: **Emre Turku**
İç Tasarım: **Liberte Yayınları**
Kapak Tasarımı: **Ayyüce Dalkılıç**
Baskı: **Bizim Büro Matbaacılık**

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No: 6/A, İskitler, Altındağ, Ankara
Telefon: (312) 229 99 28 | *Faks:* (312) 229 99 29 | *Sertifika No:* 42488

LiBeRtE
yayın grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara
Telefon: (312) 230 87 03 | *Faks:* (312) 230 80 03
E-posta: info@liberte.com.tr | *Web:* www.liberte.com.tr | *Sertifika No:* 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

David Schmitz

1955 yılında doğan David Schmitz Arizona Üniversitesi'nde felsefe profesörüdür. Kanada'da Saskatchewan'da yetişen Schmitz, Joel Feinberg ve Allen Buchanan'ın danışmanlığında doktora derecesini almış, Yale ve Bowling Green Eyalet Üniversiteleri'nde eğitim aldıktan sonra Arizona'ya dönmüştür. Ayrıca Florida Eyalet Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde de misafir öğretim üyeliği yapmıştır.

Schmitz, *The Limits of Government: An Essay on the Public Goods* (Westview, 1991) adlı ilk kitabında ekonomi ve felsefe alanlarındaki analizlerini bir araya getirmiştir. *Adaletin Unsurları* isimli elinizdeki kitabın dışında, *Rational Choice and Moral Agency* (Princeton, 1995) başlıklı kitabın yazarı ve *Social Welfare and Individual Responsibility* adlı kitabın ortak yazarlarından olan Schmitz, Robert Nozick üzerine yazıları derleyen *Contemporary Philosophy in Focus* serisiyle; Elizabeth Willot ile *Environmental Ethics: What Really Matters, What Really Works* adlı kitabın editörlüğünü yapmıştır.

Aralarında *Journal of Philosophy*, *Ethics* ve *Political Theory*'nin de bulunduğu pek çok dergide yazıları yayınlanmıştır. Kırkın üstünde makalesi İspanyolca, Portekizce, Çin Resmi Dili, Türkçe ve Almanca'ya çevrilmiş veya çevrilmektedir. Eserlerinden 13'ü, Person, Polis and Planet için 2008 yılında Oxford Press tarafından yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Takdim	9
BİRİNCİ KISIM: ADALET NEDİR?	
1. Adalet Mahallesi	15
2. Temel Kavram	21
3. Rakiplerin Çeşitliliği	29
4. Bağlamsal Fonksiyonalizm	35
5. Teori Nedir?	41
İKİNCİ KISIM: NASIL HAK EDİLİR?	
6. Hak Ediş	53
7. Bunu Hak Edecek Ne Yaptım?	57
8. Bir Şansı Hak Etmek	65
9. Hak Etmek ve Kazanmak	81
10. Hak Edışı Temellendirmek	87
11. Kurumsal Doku Olarak Hak Etme	97
12. Hak Edişin Sınırları	103
ÜÇÜNCÜ KISIM: MÜTEKABİLİYET	
13. Mütekabiliyet	111
14. Mütekabiliyet Nedir?	113
15. Mütekabiliyet Çeşitleri	123
16. Toplumsal Borçlar ve Çifte Sayım Hatası	133
17. Mütekabiliyetin Sınırları	139

DÖRDÜNCÜ KISIM: EŞİT SAYGI VE EŞİT HAKLAR

18. Eşitlik	155
19. Eşit Muamele Eşit Payları İma Eder mi?	159
20. Eşitlik Ne İçindir?	165
21. Eşit İşe Eşit Ücret	173
22. Eşitlik ve Fırsat	183
23. Eşit Payların Faydası Üzerine	203
24. Eşitliğin Sınırları	217

BEŞİNCİ KISIM: İHTİYAÇ ÜZERİNE DÜŞÜNMELER

25. İhtiyaç	231
26. İhtiyacın Hiyerarşileri	233
27. Dağıtıcı İlke Olarak İhtiyaç	239
28. Rakamların Ötesi	245
29. İhtiyacımız Olan Nedir?	255

ALTINCI KISIM: DAĞITMA HAKKI

30. Entelektüel Borçlar	263
31. Rawls	265
32. Nozick	283
33. Düzeltici Adalet	297
34. Keyfiyetin İki Türü	309
35. Dağıtım (Distributional) Adalet Karşı Usule Ait (Procedural) Adalet	315
Kaynakça	327

Takdim

JAMES RACHELS İLE BİR KONFERANSTA NE ZAMAN KARŞILAŞsam bir filozof olmanın ne kadar eğlenceli olduğunun farkında görünürdü. Jim'in, vefatından birkaç gün önce hasta yatağından, bana gönderdiği ve yaşadığı birkaç pişmanlıktan birinin beni yeterince tanımadığını söyleyen e-mailini alınca hayretler içinde kaldım. Bu tür mesajları benden başka daha kaç kişiye gönderdiği konusunda hiçbir fikrim yok, fakat Jim hakikaten düşünceli ve hayata âşık bir adamdı. Mesane kanserinden ölmek üzere olduğunu öğrenmeden önce Jim'in bu övgüsüne mazhar olmanın verdiği cesaretle, müstesna sadeliğiyle mukayese edemediğim bir sunuş niteliğindeki *Ahlak Felsefesinin Unsurları (the Elements of Moral Philosophy)* adlı eserinin başlığını ödünç alıyorum.

2003'ün Şubatı'nda Palm Beach'te yardım amaçlı bir partiye davet ettiği için Marty Zupan'a teşekkür ederim. Palm Beach'te tanıştığım ve bir hafta sonra beni ve Elizabeth'i Phoenix'deki evlerine yemeğe davet eden Randy Kendrick ve eşi Ken'e teşekkür ederim. Davetlerini, iki gün önce beynimde tümör olduğunu öğrendiğimi ve kendimi pek sosyal hissetmediğimi ifade ederek, geri çevirdim.

Randy benden arkadaşı Dr. Robert Spetzler'e görünmemi istedi. Bir beyin cerrahının Spetzler için söylediği şu sözlere katılmamak mümkün değil: "bir piyanisti sadece mükemmel ve bir diğerini virtüöz yapan şeyin ne olduğunu izah etmek zordur, ancak Spetzler bir virtüözdür." Doğrusu, onun hastaları diğer insanların hastalarına göre daha iyi sonuçlar alıyorlar. Hâsılı, Dr. Spetzler'e teşekkür ediyorum. Tüm beyin ameliyatları gibi benimki de oldukça hassas bir süreçti. Aksi takdirde, ölebilirdim veya geri kalan ömrümü bir midye gibi geçirebilirdim.

Operasyonu takip eden günlerde Kit Wellman ve John Tomasi, birçoklarının yaptığı gibi, benim için yapabilecekleri bir şey olup olmadığını sorma nezaketinde bulundular. "Aradığınız için teşekkür ederim ancak şimdilik bir şey yok, olunca sizi ararım" demem gerekiyordu herhalde. Oysa yaşamın kısalığının sıcağı sıcağına farkına varmış biri olmanın verdiği gözü karalıkla, "benim kitap üzerine bir atölye çalışmasına ne dersiniz?" deyiverdim. Özellikle Kit, John ve Dave Estlund'a bu etkinlikleri bir araya getirdikleri için minnettarım. Georgia State Çalıştay'ında, Andrew Altman, Andrew I. Cohen, Bill Edmunson, George Rainbolt, Geoff Sayre-McCord ve Kit Wellman yorumcu olarak katkı sağladılar. Alex Kaufman ve Ani Satz aktif katılımcılardı. Brown Çalıştay'ında resmî yorumcularım John Tomasi, David Estlund, Neera Badhwar, Corey Brettscheider, Peter Vallentyne ve Arthur Applbaum idi.

Kitabı tartışmak üzere Kazakistan Almaata Central Asian Resource Center'den Galina Bityukova'ya dokuz eski Sovyet Cumhuriyeti'nden 21 fakülteyi bir araya getirdiği için teşekkür ederim. Francisco Marroquin Üniversitesi'nin yeni ve eski başkanları Giancarlo Iberguen ve Manuel Ayau Guatemala iki haftalık bir ziyaret programı organize ederek farklı dinleyicilere dokuz konferans vermeme sağladılar. Michael Smith, Geoff Brennan ve Bob Goodin, 2002 yılında Avustralya National University Rese-

rach School for Social Sciences'da on hafta geçirmemi sağladılar. Jeremy ve Pam Shearmur'a da Canberra dışındaki evlerine misafir ettikleri için teşekkürlerimi sunarım.

Michael Pendlebury'ye de 1999'da Witwater Üniversitesi'nde birkaç bölümün ilk versiyonlarını sunma imkânı bulduğum üç haftalık bir ziyareti düzenlediği için teşekkür ederim. Bu materyalin büyük bir bölümünü Buenos Aires'de Torcuato di Tella School of Law'da sunma fırsatı veren çalışma ziyareti için Horacio Spector ve Guido Pincione'ye teşekkür ederim. David ve Laura Truncellito'ya Chen Chi, Chung Cheng ve Tayvan Üniversitelerinde organize ettikleri konferanslar ve ayrıyeten bir haftalık unutulmaz ada turu için teşekkür ederim. 2000 yılının bahar döneminde British Columbia Üniversitesi'nin Applied Ethics ve Green College'ine ve aynı şekilde 1999 yılının güz döneminde gösterdikleri misafirperverlikleri için Bowling Green State Üniversitesi Policy Center'e teşekkür ederim. Tekli konferanslar için Michigan, Yale, UNC-Chapel Hill, Ohio, Rochester Institute of Technology, Santa Clara, Auckland, Alaba-Birmingham, Tulane, Georgetown, West Virginia ve James Madison'daki dinleyici ve organizatörlere teşekkür ederim.

Ameliyat sonrasında yeniden düşünmeyi öğrenebilmek için ihtiyaç duyduğum konforu sağlamada gösterdikleri cömert destekleri için Indianapolis'deki Liberty Fund'da çalışan muhteşem insanlara teşekkür ederim. Earthart Foundation'a ve Institute for Humane Studies'e sadece bana değil, Arizona Üniversitesi'nin diğer öğrencilerine yıllarca sağladıkları finansal destek için teşekkür ederim. Kendimi evimdeymişim gibi hissettirdikleri için iş arkadaşlarıma teşekkür ederim. Herkesten daha çok, fakülte'deki yaşamı sabah girişten akşam birlikte eve yaptığımız yürüyüşe kadar eğlenceye dönüştürdüğü için Chris Maloney'e teşekkür ederim.

Yukarda ve dipnotlarda yeri gelince andığım kişilere ek olarak bu kitap için ellerinden geleni yapan şu kişilere teşekkür ederim:

Scott Arnold, Lawrence Becker, Matt Bedke, Jeremy Bendik-Keymer, Jason Brennan, Gillian Brock, Chris Brown, Allen Buchanna, Tom Christiano, Andrew Jason Cohen, David Copp, Tyler Cowen, Peter danielson, Jonathan Dancy, Stephen Darwall, Amitai Etzioni, James Fishkin, Ray frey, Gerald Gaus, Allan Gibbard, Walter Glannon, Charles Goodman, Rob Gressis, Chris Griffin, Allen Habib, Rosalind Hursthouse, Jenann Ismael, Frances Kamm, Scott Labarge, Jason Lesandrini, Loren Lomasky, Gerry Mackie, David Miller, Fred Miller, Chriss Morris, Jan Narveson, Cara Nine, Guido Pincione, Steve Pink, Frances Fox Piven, Thomas Pogge, James Rachels, Peter Railton, Dan Russel, John T. Sanders, Steve Scalet, Daniel Shapiro, David Sobel, Horacio Spector, Christine Swanton, Mark Timmons, Mary Tjiattas, Kevin Vallier, David Velleman, Will Wilkinson, Elizabeth Willot, Matt Zwolinski ve kitabın bu baskısı için seçilen isimsiz okuyucular.

Daha önce yayınlanan bazı bölümler şunlardır:

2. Bölümün bazı kısımları “How to Deserve,” *Political Theory*, 30 (2002) 774-99, DOI:10.1177/0090591702238203. © Sage Publications 2002.

6. Bölümün bazı kısımları “History & Pattern,” *Social Philosophy & Policy*, 22 (2005) 148-77.

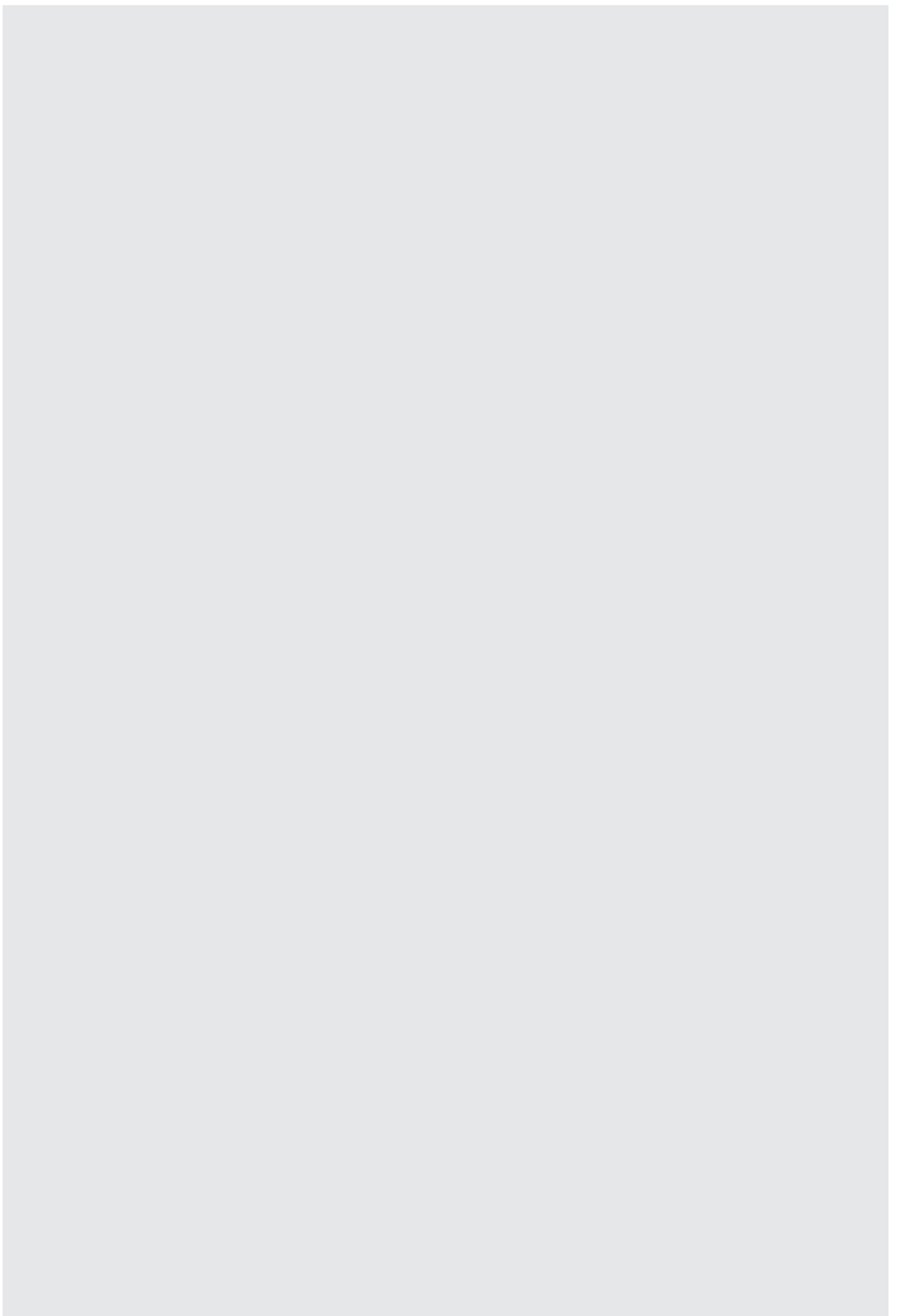
4. Bölümdeki bazı materyaller “Equal Respect & Equal Shares,” *Social Philosophy & Policy*, 19 (2002) 244-74’ten alındı.

22. Bahis ilk defa *Social Welfare and Individual Responsibility* (1998), ©Cambridge University Press, adlı yayında görünen bazı materyallerden güncellenmiştir.

23. Bahis’in ilk versiyonlarından biri, “Diminishing Marginal Utility,” *Journal of Value Inquiry*, 34(2000) 263-72. ©Kluwer Academic Publishers, olarak yayınlanmış olup Springer Science and Business Media’nın müsadeleriyle tekrar-baskısı bu kitapta yayımlanmıştır.

BİRİNCİ KISIM

ADALET NEDİR?

1. Adalet Mahallesi

Tez: Teorisyenler anlaşmazlık içindedirler. Bu onların hatası değil. Teorileştirmek mutabakata yönlendirmez.

Giriş

Adalet arazisini taradığımda şunları görüyorum. Adalet dediğimiz şey, bir bakıma, birbirleriyle bağlantılı öğelerden oluşan bir takımyıldızıdır. Bir dereceye kadar bir bütünlük ve birlik görüyorum ama adaletin bütünlüğü bir binanın bütünlüğünden çok bir mahallenin bütünlüğüne benzeyen sınırlı bir bütünlüktür. İyi bir mahalle, içinde insanların hoşça yaşadıkları işlevsel bir mekândır. Ancak, iyi mahalleler iyi binalar kadar kapsamlı bir şekilde tasarlanamazlar. (Tasarlanmış cemaatler, hakikaten, tek bir aklın demode planına doğru izini apaçık sürebileceğimiz hikâyeleriyle film seti gibi sahte görünürler.)

Adalet mahallesinin tanımlayıcı bir mahiyeti, ögesi var mıdır? Evet, ilk bölümde açıklanacağı gibi var, ama oldukça genel ve bi-